

Claudio Povolo, **Zanzanù: Il bandito del lago (1576–1617)**, Comune di Tignale, Samozaložba, 2011, 221 str.

Profesor Claudio Povolo je lani izdal monografijo z naslovom Zanzanù, ki se ukvarja s tematiko uporniških praks na področju Gardskega jezera, v sosednji Italiji, v obdobju novega veka. Monografija je zelo zanimiva, ker jo lahko umestimo tako v področje leposlovja kot v področje strokovne literature.

Avtor knjige je redni profesor na beneški univerzi Ca' Foscari in se ukvarja s področjem pravne zgodovine na območju severne Italije (zlasti Veneto in Friuli Venezia Giulia), Istre in Dalmacije. Osredotoča se predvsem na obdobje novega veka in poskuša izluščiti manjše in pomembnejše trenutke, ki so ‚zbežali‘ ostalim zgodovinarjem in so bili ali so še pomembni za določeno skupnost na področju lokalne ali regionalne zgodovine.

Med avtorjeva področja raziskovanja sodi tudi tematika uporniških preživetvenih praks, v katere so umeščeni razbojništvo, banditizem, tihotapstvo itn. Ene med njimi se loteva monografija. Knjiga predstavlja zgodbo posameznika, ki se je po nesrečnem dogodku znašel na nasprotni strani zakona in sprejel, tako rekoč, ‚dodeljeno vlogo‘ kriminalca. Skozi avtorjeve pripoved spoznamo identiteto človeka, z vzdevkom Zanzanù in je bil poznan kot ‚il bandito del lago‘, razbojnik z jezera.

Profesor Povolo nas postavi v obdobje začetka sedemnajstega stoletja, ko Giovanni Beatrice (Zanzanù) izvede krvno maščevanje, ki ga stane imena in svo-bode, ostaneta pa mu ugled in spoštovanje med ljudstvom. Avtor nazorno predstavi dan, ko se prične petnajstletna razbojniška kariera Zanzanuja, ki se zaključi z njegovo smrtjo med begom pred roko pravice. Skozi pripoved o ‚razbojniku z jezera‘ vidimo, da je pred beneškimi silami pregona neprestano prehajal takratno beneško-avstrijsko mejo. V svojem kratkem, a vendar dinamičnem razbojniškem življenju je venomer jemal premožnim (in nepravičnim) ter pomagal revnim. Ljudstvo mu je vračalo usluge tako, da so mu nudili zatočišče ali ga preprosto niso nikoli predali beneški oblasti.

Zanzanujeva zgodba spominja na vsem dobro znani lik – Robina Hooda. Pri tem je potrebno izpostaviti izjemno podobnost nekaterih življenjskih podatkov italijanskega in angleškega bandita. Oba sta utrpela družinsko tragedijo, ki ju naposled usmeri v maščevanje v obliki razbojništva zoper oblast. Oba vodita lastno tolpo in sodita med najbolj iskane kriminalce v svojem času in na svojem območju. Oba sta poštena in sledita zastavljeni poti, četudi ju vodi v pogubo. Moramo pa biti pozorni na nekatera druga dejstva. Robin Hood je fiktivna osebnost, medtem ko je Zanzanù dejansko obstajal. Prvi se bori proti morilcem očeta, medtem ko se drugi bori proti sistemu, ki ne odobrava krvnega maščevanja in ki ne omogoči Zanzanuju možnosti obrazložitve ozadja svojega dejanja. Prvi, kot se spodobi za pripoved, premaga zlobne sile in se v zaključku poroči s princeso ter živi srečno do konca svojih dni, drugi pa umre po dolgem begu v gozdovih Gardskega jezera, kjer ga pokončajo s strelom in na nečastni način zaključijo življenjsko pot morda enega izmed redkih, dejansko pravičnih razbojnikov.

Idejo za monografijo je avtor dobil po ogledu ex-vota v cerkvi v Montecastinu (občina Tignale), ki je bil posvečen Zanzanuju in na katerem je predstavljen njegov usodni dan. Poslikavo je po naročilu izdelal Giovan Andrea Bertanza, slikar z gardskega območja, ki je živel v istem obdobju in je dobro poznal dogodke povezane z razbojnikom. Ex-voto zelo podrobno predstavi zadnjo bitko razbojnika s predstavniki beneške vlade in je pomemben vir pri sestavljanju življenjske zgodbe Zanzanuja.

Posebnost knjige je, da je deloma napisana v prvi osebi, kar bralca približa zgodbi in preobrazbi lika iz običajnega ter poštenega posameznika v zloglasnega razbojnika. Avtor nas postavi direktno v svet in razmišljanje razbojnika z namenom, da bi lažje razumeli in občutili njegovo življenje. Pisanje v prvi osebi briše mejo med vsebino in bralcem in izpostavlja poseben odnos Povola do Zanzanuja, ki izraža njegovo sočustvovanje in spoštovanje do preučevanega.

Monografija , Zanzanù , je še en dokaz interdisciplinarne usmeritve, ki se je poslužujejo številni raziskovalci v zadnjih letih. Izbrana tematika zahteva večplastni pregled celote, ki se ne sme ujeti zgolj v surova zgodovinska dejstva, ali v populistično obliko biografije. Terja vpogled z več zornih kotov, da se lahko ustvari konkretna in zaključena zgodba. Aspekt interdisciplinarnosti kaže spretnost avtorja in celovitost končnega izdelka, vendar se vse prepletajoče discipline (predvsem nezgodovinske) oklepajo zgodovine kot primarne sfere in njihova umeščenost pridobi predznak površne pojavnosti.

Kontekstualno se knjiga dotika hobsbawmovskega ideala kriminalca, ki je opisan v monografiji ,Bandits‘, v kateri je predstavljena vizija o socialnem banditu, ki izvaja svoja kriminalna dejanja s ,pravično predpostavko‘. Povolo je nakazal, da se naslanja na teorije britanskega zgodovinarja in je ravno s svojo zadnjo publikacijo pokazal, da obstajajo primeri socialnih banditov in da je zanje še dovolj prostora v zgodovini.

,Zanzanù: Il bandito del lago‘ je knjiga, ki običajnemu bralcu približa zgodovino, raziskovalcem pa odpre nove načine mišljenja in ponudi nove pristope ter temelje za bodoče preučevanje sorodnih tematik.

Erik Toth